

Stormfloden

Af Helle S. Larsen

Furesø Museer

2010

Stormfloden

Forfatter: Helle S. Larsen

Illustration: Lars Horneman

© Forfatteren og Furesø Museer

Trykkeri: XL Print Aps

ISBN: 87-91140-21-8

Oplysninger til lærere og forældre

I forbindelse med Verdens Bogdag d. 23. april forærer Furesø Kommune hvert år alle børn i kommunens 2. klasser en bog, der tager udgangspunkt i lokale sagn eller begivenheder. Ønsket er at være med til at skabe læselyst og samtidig øge tilhørsforholdet til lokalområdet. Bogen bliver til i et samarbejde mellem Furesø Museer og Skoleforvaltningen v. læsekonsulenterne.

Årets bog handler om en tur fra Jonstrup til Farum d. 13. november 1872. Her vandrede to børn på henholdsvis 8 og 6 år alene af sted for at komme til egnens bedste skomager. Undervejs blev børnene fanget af en orkan, i hvis kølvand fulgte tragedier og ødelæggelser i hidtil uset skala. Talrige kyststrækninger blev oversvømmet, og de materielle tab var enorme. Mange mistede hjem, afgrøder, husdyr og erhvervsmuligheder. Diger blev gennembrudte, kyststrækninger hærgede, og naturkatastrofen udviklede sig til Danmarks største strandingskatastrofe med 260 forliste skibe. Stormfloden blev på én dag til en national ulykke, der chokerede hele befolkningen.

Bogen er baseret på erindringer om en barndom i Værløse sogn. De er skrevet af skuespilleren Känitz Simonsen, hvis rigtige navn var Henrik Vilhelm Simonsen, og som var det yngste barn af de to, der begav sig ud på den lange vandring. Erindringerne findes nedskrevet i to stilehefter på Furesø Arkiver.

Bogen kan give anledning til mange gode samtaler om store emner som klima, naturkatastrofer, hvad børn selv kan klare, børns forhold i ”gamle dage”, fabriksfremstillet kontra håndsyet osv.

Bogen er beregnet for børn i 2. klasse, men afhængig af børne-

nes læsekompetence kan den anvendes fra sidste halvdel af 1. klasse til begyndelsen af 3. klasse. Den vil desuden kunne bruges i forbindelse med specialundervisningen. Endelig vil hvert skolebibliotek få et classesæt, således at kommende 2. kl. børn også vil kunne få glæde af bogen. Der er lavet orddeling ikke ud fra et bestemt princip, men ud fra et erfaringer med, hvor begynderlæsere ofte går i stå.

Vi foreslår, at familierne udfordrer sig selv og går hele turen fra Jonstrup til P.E. Rasmussensvej i Farum. Det er en meget lang tur, men en strækning, som børn tidligere tilsyneladende kunne klare selv. Tag madkurv med, så der er lækkerier og drikke til mange pauser. Prøv ved Fiskebækken at forestille jer, at vandet er steget så meget, at vejen er skjult.

Bagest i bogen findes ideer til, hvordan man kan bruge bogen i undervisningen.

Helle S. Larsen
April 2010

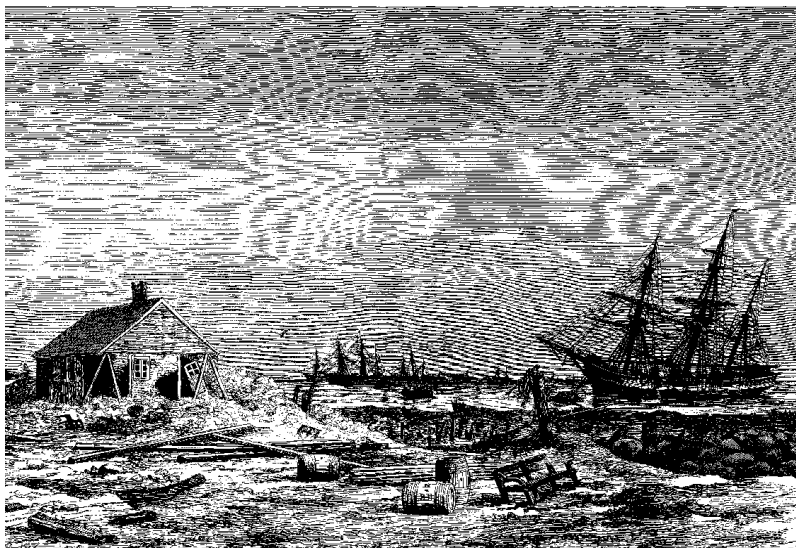
Natur-ka-ta-stro-fer

Måske har du hørt
din far og mor tale om kli-ma.
Måske har du hørt om kli-ma
ovre på din skole.

Du har måske også hørt
om natur-ka-ta-stro-fer.
Der sker tit natur-katastrofer
ude i verden.
Der er ikke så tit
natur-katastrofer i Danmark,
men det kan ske.

For mere end 100 år siden
var der en stor natur-katastrofe
i Danmark.
Det var gan-ske for-fær-de-light,
hvad der skete.

Men før du hører mere om det,
skal du læse om to børn,
der helt alene
måtte kæmpe sig
gennem or-ka-nen,
for en vold-som or-kan var det,
der ramte Danmark
den 13. no-vem-ber 1872.

Træ-sko og støv-ler

I et lille hus i Jon-strup
boede en familie med 7 børn.
Familien hed Si-mon-sen,
og det var en fat-tig familie.
Børn i en fattig familie
gik den-gang kun i træ-sko.
De havde ikke andre sko.

Sko af læder var dyre.
De skulle sys
hos en sko-mager,
så det var kun de fine børn,
der havde sko af læder.

Nogle af de børn,
der kun havde træ-sko
var måske så hel-di-ge,
at de havde et par støv-ler til,
når det var koldt.

I nogle familier
skulle alle børn måske deles
om ét par støvler.

I andre familier
var det kun det ældste barn,
der fik nye støvler.

De gamle støvler

skulle de yng-re børn så bruge.
Sådan var det
i de fattige familier.
Ja, her havde man måske
ikke engang støvler
og måtte klare sig
med træ-sko,
også når det var koldt.

Henriks støvler

Nu skal du høre,
hvor-dan det var
hos Hen-rik Simonsen.

Henrik var 6 år,
og han havde kun træ-sko.
Hans far og mor
havde længe talt om,

at Henrik skulle have
et par støvler.

Det skulle være nogle
rigtigt gode støvler.
Der-for skulle den bedste sko-mager
i miles om-kreds
også lave dem.

Den skomager hed Vil-helm-sen
og boede helt ovre
i Farum lands-by.
Det var langt væk fra,
hvor Henrik boede.

Nu var det ved at blive vinter,
og det var på tide,
at Henrik fik sine støvler.
En ons-dag kaldte

Henriks far og mor
på Henrik og hans store-søster.
Hun hed Chri-sti-ne
og var 8 år.

Christine fik at vide,
at i dag skulle hun følge Henrik
over til sko-mageren i Farum.
Hun var den store
og havde an-svar-et
for alt på turen.

De skulle følge vejen,
der kun var en grus-vej,
gennem Vær-løse lands-by,
gennem Nørre-skoven
og hele vejen gennem Farum,
til de næsten var ved kirken.

Christine kender vejen

Christine kendte godt vejen.
Hun havde gået den før
med sin far og mor
og alle sine søskende,
når de var på be-søg
hos skomageren i Farum.
De to familier
kendte nem-lig hin-anden.

Men Christine havde aldrig før
gået den lange vej uden voksne.
Nu skulle hun klare det alene,
kun sammen med sin lille-bror.

Christine var stolt over
at have ansvaret,
og Henrik var stolt over
at skulle eje et par støvler.
Så de to børn gik glade af-sted.

Et u-vejr nærmer sig

Da de var kommet gennem Vær-løse
og nær-me-de sig Nørre-skoven
blev det med ét
så under-lig mørkt.
Sorte sky-er be-gynd-te
at dække him-len,
og det begyndte også at regne.

De to børn gik hurtigere.
Snart faldt regnen tæt,
og blæsten begyndte at ruske.
Nu satte de to børn i løb.
"Skynd dig, Henrik,"
råbte Christine
gennem blæstens tuden.
"Vi må i læ i skoven."

Men det var næsten
ikke til at løbe,
for vinden var blevet til
en storm,
som blæste lige imod dem.

Den lille Henrik stoppede op.
"Skal vi ikke vende om?
Jeg vil hjem til far og mor,"
græd han.

Han var så bange,
fordi stormen rev i ham,
og det var blevet ret mørkt,
selv-om det var midt på dagen.

Men Christine trak i ham.
Når hun havde lovet
sin far og mor

at følge Henrik til sko-mageren,
så ville hun holde det.

Hun prø-ve-de
at trøste sin lille-bror.

”Kom nu Henrik.

Når vi kommer ud af skov-en,
så er u-vejret nok for-bi.”

Storm

Vinden hy-le-de i træ-erne.

Den var nu blevet til en storm,
og mange træer væl-te-de.

Det var far-ligt at være i skoven.

Men da de to børn
kom ud af skoven,
var u-vejret kun blevet værre.

Over-svøm-mel-se

De skulle nu gå
på den smal-le vej,
mellem Fure-søen og Farum Sø.
Men hvad var det?
Vejen var væk.
Vand-et fra de to sø-er
stod så højt,
at man ikke kunne se vejen.

Henrik og Christine stod stille.
Nu græd Christine også.
Ingen kunne høre de to børn.
De var helt alene
i mørket og i stormens ru-sken.

Men så tog Christine sig sammen.
Hun holdt op med at græde
og sagde:
"Det nytter jo ikke noget.
Vi **skal** til sko-mageren.
Kom nu Henrik.
Jeg kan godt se vejen.
Vi må vade i-gennem vandet."

Hun trak i Henrik,
og førte ham gennem vandet.
Vandet gik dem
næsten til maven.

Is-koldt var det.

Da de var kommet
gennem vandet,
be-gynd-te de at løbe,
så hurtigt de kunne.

Or-kan

Der var sta-dig langt
til sko-mageren.
De kunne ikke blive ved
med at løbe,
men nu blæ-ste stor-men
dem i ryg-gen.
Den var blevet til en or-kan,
og det var som om,
den ville hjælpe dem hen
til sko-mageren.

Den blæste dem
forbi marker,
forbi små en-somme huse,
hen i Farum land-by.

Henrik og Christine
var nu så for-kom-ne,
våde og kolde,
at de næsten ikke kunne stå
på benene
da de bankede på døren
til sko-mageren.

Hjemme hos sko-mageren

Sidse, sko-magerens kone,
åbnede døren.

Hun fik et chok,
da hun så de to børn,
for-fros-ne og gennem-blødte.

Hun trak dem ind i stuen,
og kaldte på sin mand, Vil-helm.
Hur-tigt fik Sidse og Vil-helm
det våde tøj af de to børn
og puttet dem i seng,
så de kunne få varmen.

De fik også straks
noget varmt at drikke og noget mad,
for de havde gået så længe,
at de var godt sult-ne.

Vil-helm og Sidse sagde,
at Henrik og Christine
skulle blive der om natten,
så de kunne sove
og komme til kræf-ter.

Men det ville Christine ikke

høre tale om.

Hun ville hjem samme aften.

”Far og mor ved jo ikke,

hvor vi er.

De er bange for,

hvad der er sket med os i u-vejret.

Vi må gå til-bage nu i aften.”

Så lovede sko-mageren

at en af de unge karle

ville ride til Jon-strup

og for-tælle børnenes far og mor,

hvor de var,

og at alt var i orden.

Nu faldt Henrik og Christine til ro.

De faldt straks i søvn

og sov trygt.

Næste morgen

Næste dag våg-nede børnene.

Det var alle-rede for-middag.

Først kunne de slet ikke for-stå,
hvor de var.

Men så huskede de
or-kanen og regnen
og over-svømmelsen.

Da de kom ind i stuen,
sad deres far alle-rede der-inde.
Han var tid-light om morgenen
gået den lange vej fra Jon-strup
for at hente sine børn.

Glade blev Henrik og Christine.
De havde nu travlt med
at få deres tøj på.

Det var blevet tørret
på kak-kele-ovnen
om natten.

Da de havde fået lidt mad,
var Henrik klar til at få taget mål
af sine fødder,
så sko-mageren kunne lave en læst,
en slags model af foden i træ.

Først når han havde skåret en læst,
kunne han be-gynde at sy støvlerne.
Faren og sko-mageren af-talte så,
hvor-dan støvlerne skulle være.

Nu var faren
og Henrik og Christine
klar til at gå den lange vej
til-bage til Jon-strup.

Det regnede ikke mere,
og stor-men havde også lagt sig.

Nu skulle de hjem til moren
og de andre søskende,
som spændt ventede der-hjemme.

Resten af Dan-mark

Selv-om det var slemt,
det som skete
for Henrik og Christine,
så var der andre steder i Danmark,
hvor det gik meget værre til.

U-vejret viste sig nem-lig
at være den største storm-flod,
der nogen-sinde havde været
i Dan-mark.

Nogle dele af landet
blev helt dækket af vand.
Mennesker og dyr druk-nede.
Byg-ninger og veje blev øde-lagt.
Skibe gik på grund
eller sank ude på havet.
Sø-folk druknede.

I lang tid
skrev alle aviser hver dag
om de for-fær-de-lige øde-læg-gel-ser.

Der blev lavet ind-sam-linger
over-alt i Dan-mark
af penge og tøj
til de mennesker,
der havde mistet alt.

Storm-floden var
den værste natur-katastrofe,
der havde ramt Dan-mark.

Over-alt havde den ramt.
Men værst havde det været
i den syd-lige og øst-lige del
af Dan-mark.

I bøger og på net-tet
kan du læse mere om storm-floden
den 13. no-vem-ber 1872.

Ideer til undervisningen

Læs bogen og brug den

- Tag til Jonstrup og fotografer nogle af de gamle huse der. Tag ligeledes til Farum landsby og fotografer de gamle huse her. Skomageren boede i det hus, der i dag har adr. P.E. Rasmussensvej nr. 1. Husk at fotografering skal foregå under hensyntagen til nuværende beboere. Lav tekster til billederne eller lav en lille power point
- Del bogen op i afsnit til genfortælling.
- Brug udvalgte dele til små diktater.
- Gå på ordjagt på siderne.
- Tegn og mal.
- Lav udvalgte kapitler som en tegneserie.
- Lav et tema om klima.
- Tal om, hvad en stormflod er. Tal i det hele taget om naturkatastrofer.
- Find på nettet noget om stormfloden 1872, og lav små foredrag.
- Kopier enkelte af billederne fra bogen, og lad børnene skrive små historier til.

Få på dit skolebibliotek eller rekvirer fra Furesø Museers hjemmeside

www.furesoemuseer.dk/skoletjenesten/aktuelt

- Regler, spørgsmål og spilleplade til quizspil
- Teksten med total orddeling og større typer

Desuden

- Gå på Furesø Museer og se deres skomagersamlinger.
- Kontakt Dansk Skomuseum og lav aftale om et besøg.
- Gå på www.illustreretidende.dk, og find her de numre, der omtaler stormflodskatastrofen i 1872. Der er bl.a. nogle meget dramatiske billeder i form af kobberstik. Reportagerne fra u-lykkesstederne er også hjertegribende, men kan ikke læses af begynderlæsere. Måske kan det være en udfordring for ganske enkelte børn, ellers skal reportagerne formidles af voksne. Billederne, der kan tages ned i PDF format, kan bruges til at lade børnene fortælle ud fra.